

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Theodorushaven/Noordland

**Toetsingsadvies over het aanvullend milieueffectrapport
en de aanvulling daarop**

23 maart 2009 / rapportnummer 1976-80

1. OORDEEL OVER HET MER

In 2005 heeft de gemeenteraad van Bergen op Zoom het bestemmingsplan Theodorus haven-Noordland vastgesteld. Dit bestemmingsplan omvat het bestaande industrieterrein Theodorus haven, het deels nog te ontwikkelen industrieterrein Noordland, een nieuw te ontwikkelen buitenhaven en grote delen van het Zoommeer. Ten behoeve van de besluitvorming over het bestemmingsplan is in 2003 een Milieueffectrapport (MER) opgesteld.

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant hebben goedkeuring onthouden aan de wijziging van de bestemming van een 300 meter brede strook braakliggend terrein in het deelgebied Noordland en aan de buitenhaven. Gedeputeerde Staten was van oordeel dat de effecten op het Natura 2000 gebied Zoommeer niet op de juiste manier waren verwerkt in het bestemmingsplan¹.

Om Noordland volledig te kunnen ontwikkelen en de buitenhaven te kunnen realiseren heeft de gemeente een partiële herziening van het bestemmingsplan Theodorus haven-Noordland opgesteld². Het initiatief is ook gewijzigd ten opzichte van de situatie ten tijde van de toetsing van het MER. Zo houdt het initiatief inmiddels ook de realisatie van een eiland in voor natuurontwikkeling. De realisatie van de sluis in de Noordlandse dam maakt geen onderdeel uit van het voornemen.

In het document 'aanvullend MER' is het oude MER geactualiseerd. Hierin is een passende beoordeling opgenomen³. De Commissie is van oordeel dat in het aanvullend MER en de aanvulling⁴ daarop **alle essentiële informatie aanwezig is**. In het aanvullend MER en de aanvulling daarop wordt aannemelijk gemaakt dat aantasting van de natuurlijke kenmerken kan worden uitgesloten. Hierbij zijn de uitvoeringswijze en de uitvoeringsperiode van belang.

2. TOELICHTING OP HET OORDEEL

2.1 Natura 2000

2.1.1 Algemeen

Aanvullend MER

Bij lezing van het aanvullende MER kan verwarring optreden tussen het Natura 2000-gebied Zoommeer en het deelgebied Zoommeer daarbinnen. Daardoor is de effectbeschrijving niet overal in het aanvullend MER navolgbaar.

¹ Zie samenvatting van het Aanvullend MER.

² Zie bijlage 1 voor projectgegevens.

³ Een aantal jaar geleden is plan-MER geïntroduceerd in Nederland. Indien een passende beoordeling wordt uitgevoerd, moet deze onderdeel uitmaken van het MER. De Commissie gaat bij het toetsen van het plan-MER na of het MER alle noodzakelijke informatie voor een passende beoordeling bevat.

⁴ Op 10 december 2008 heeft de Commissie nieuwe informatie ontvangen. Op 15 december 2008 ontving de Commissie een aanvullend memo van gemeente Bergen op Zoom op deze informatie. Vervolgens heeft de Commissie geconstateerd dat er informatie in het MER ontbrak over de vaargeul en de realisatie van het natuureiland. Op 2 maart 2009 heeft de Commissie een aanvulling ontvangen, waarin de eerdere memo's zijn samengevoegd inclusief informatie over de vaargeul en de uitvoeringswijze van het natuureiland.

Aanvulling

De aanvulling maakt helder dat de effectbeschrijving in het aanvullend MER hoofdzakelijk gericht is op het *deelgebied* Zoommeer, maar dat de effecten getoetst moeten worden aan de instandhoudingsdoelstelling van het gehele Natura 2000-gebied Zoommeer. In de aanvulling wordt tevens ingegaan op een aantal specifieke onduidelijkheden en hiaten in de passende beoordeling. In de volgende paragrafen wordt daar op ingegaan.

2.1.2 Toetsen aan instandhoudingsdoelstellingen

Aanvullend MER

Zowel in het aanvullend MER als in het bestemmingsplan staat dat het gebied zich niet meer kwalificeert als Natura 2000-gebied. Het feit dat tegenwoordig bepaalde vogelsoorten minder voorkomen in het gebied, betekent niet dat er niet getoetst hoeft te worden aan de instandhoudingsdoelstellingen⁵. In de passende beoordeling dient duidelijk te worden aangegeven of het voornemen - al dan niet in combinatie met andere projecten of handelingen - het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen in de weg kan staan. Deze informatie is niet terug te vinden in de passende beoordeling.

Voor watervogels worden in het nieuwe aanwijzingsbesluit ook behouddoelen opgelegd voor de functie van het Natura 2000 gebied Zoommeer als slaappleeds (ganzen en Smient). In de passende beoordeling is niet getoetst aan de gevolgen voor de slaappleedsfunctie.

Bij de gevolgen voor broedvogels is niet getoetst aan de gevolgen voor de regiopopulatie in het deltagebied (zgn. sleutelpopulatie voor landelijke staat van instandhouding).

Aanvulling

In de aanvulling wordt gesteld dat het Natura-2000 gebied Zoommeer voor veel soorten een negatieve populatietrend kent. In het gebiedendocument behorende bij het ontwerp-aanwijzingsbesluit is aangegeven dat het opnieuw verzouten van het Natura 2000-gebied en het herintroduceren van (bescheiden) getijverschillen belangrijk is om de instandhoudingsdoelen te realiseren. Het voornemen staat deze maatregelen niet in de weg.

In de aanvulling is aannemelijk gemaakt dat voor de meeste soorten, waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd, geen of een positief effect is te verwachten. Voor de overige soorten zijn de mogelijke negatieve effecten niet significant. Het voornemen heeft geen invloed op de slaappleedsfunctie binnen het Natura 2000 gebied Zoommeer.

Uit de aanvulling blijkt dat van de broedvogels, waarvoor instandhoudingsdoelen op regionaal niveau zijn benoemd, momenteel alleen de strandplevier voorkomt in het Natura 2000 gebied (circa 6 broedparen). Met de realisatie van het natuureiland wordt een aantrekkelijke broedlocatie gecreëerd voor broedvogels van pioniervegetaties, waaronder verschillende 'Natura 2000-soorten'.

- De Commissie concludeert dat in het aanvullend MER in samenhang met de aanvulling getoetst is aan de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000 gebied Zoommeer.

⁵ Zie ook inspraakreactie IVN Groene Zoom.

2.1.3 Cumulatieve effecten

Aanvullend MER

In het aanvullend MER is niet expliciet ingegaan op cumulatie met de effecten van initiatieven buiten het plangebied. In de inspraakreactie van IVN Groene Zoom worden een aantal plannen en projecten genoemd in de omgeving van het plangebied. De Commissie heeft geadviseerd om in een aanvulling naar cumulatie van effecten te kijken, zodat aan de eisen van de Natuurbeschermingswet wordt voldaan.

Aanvulling

In de aanvulling zijn initiatieven benoemd in en rondom het plangebied. Aangegeven is dat de te verwachten recreatieve vaarbewegingen vanuit het toekomstige woongebied Bergse Haven⁶ en een nieuwe jachthaven aan de Noordlandse dijk verwerkt zijn in de ecologische effectbeschrijving in het aanvullend MER.

Ten aanzien van de ontwikkeling van het industrieterrein De Spie is recent (2008) een ecologische effectstudie door Bureau Waardenburg opgesteld. De aanvulling stelt dat uit deze studie kan worden afgeleid dat de effecten van deze ontwikkeling op het Natura 2000-gebied Zoommeer verwaarloosbaar klein zijn. De recreatieve ontwikkeling van de Speelmansplaten is in 2005 eveneens getoetst door genoemd adviesbureau. Geconcludeerd is dat er geen effecten van deze recreatieve ontwikkeling zijn op Natura 2000 gebieden⁷.

In de aanvulling staat tevens dat de planvorming rond de haven van Tholen, de Bergse Diepsluis en de Kreekraksluizen zich nog in een prematuur stadium bevindt. De omvang van deze ontwikkelingen is nog niet concreet genoeg om in de cumulatietoets mee te nemen.

- De Commissie constateert dat in de aanvulling voldoende aandacht is geschonken aan cumulatie.

2.1.4 Aanleg Natuureiland

Aanvullend MER

Tijdens de aanleg van het eiland kunnen negatieve effecten optreden op aanwezige diersoorten. Of deze effecten optreden hangt sterk af van de timing, de doorlooptijd van werkzaamheden en mitigerende maatregelen die getroffen worden. In het aanvullend MER is hier onvoldoende aandacht aan geschonken.

Aanvulling

In de aanvulling is ingegaan op de realisatie van het natuureiland. Hierbij is zowel gekeken naar de uitvoeringsperiode als de wijze van uitvoering. Aangegeven is dat er eerst een vooroever wordt aangelegd. Daarna wordt bij voorkeur grond aangevoerd per vrachtwagens vanaf de Molenplaat. Indien dit niet mogelijk is, wordt grond per schip aangevoerd en over de vooroever heen getild.

⁶ Na realisatie van een sluis in de Noordlandse dijk, waar nog geen besluit over is genomen.

⁷ De Commissie heeft deze rapporten zelf niet gelezen.

- In de aanvulling is aannemelijk gemaakt dat vertroebeling kan worden voorkomen en dat er geen significante gevolgen op zullen treden door de realisatie van het natuureiland.

De aanvulling stelt dat de uitvoeringsperiode september – maart het meest gunstig is.

- De Commissie merkt op dat onder andere ganzen in maart gaan broeden. De maand maart kan niet gerekend worden tot de gunstige uitvoeringsperiode⁸.

2.1.5 Uitvoering Baggerwerkzaamheden

Aanvullend MER

Het gewijzigde voornemen houdt het realiseren in van een vaargeul in de richting van Bergse Haven (vaargeul Kreekrak). In het aanvullend MER staat dat in het totaal ongeveer 56.000 m³ specie moet worden ontgraven uit de (recreatie)vaargeul. Zowel in het oude MER voor de buitenhaven, het aanvullend MER als het MER voor de ontwikkeling van Bergse Haven (2004) wordt niet ingegaan op mogelijke vertroebeling door baggerwerkzaamheden. Ook wordt in het aanvullend MER niet ingegaan op noodzakelijke baggerwerkzaamheden langs de nieuwe buitenhaven.

De Commissie heeft geadviseerd om in een aanvulling in te gaan op de mogelijke effecten door vertroebeling en opwerveling tijdens baggerwerkzaamheden.

Aanvulling

Uit de aanvulling blijkt dat voor de aanleg van de vaargeul Kreekrak geen baggerwerkzaamheden hoeven te worden uitgevoerd. De waterdiepte is voldoende. Volstaan kan worden met het aanbrengen van betonning. Ook wordt aangegeven dat de baggerwerkzaamheden nabij de buitenhaven op milieuvriendelijke wijze zullen worden uitgevoerd. Omdat deze werkzaamheden beperkt van omvang zijn, zullen de effecten beperkt zijn en kan volstaan worden met deze beknopte beschrijving.

- In de aanvulling is voldoende aannemelijk gemaakt dat effecten door baggerwerkzaamheden verwaarloosbaar klein zijn.

2.2 Vaarseizoen recreanten

Aanvullend MER

In het aanvullend MER wordt als uitgangspunt genomen dat in juli en augustus de meeste recreatievaartuigen uitvaren. Ook wordt een uitvaarpercentage gehanteerd van 14%. De Commissie merkt op dat onderzoek van de provincie Zeeland naar het vaargedrag van waterrecreanten in het Deltagebied heeft aangetoond dat drukke en zeer drukke dagen (topdagen) juist in mei en juni voorkomen.

Aanvulling

De aanvulling geeft aan dat provincie Zeeland een piek in het vaarseizoen hanteert in mei en juni. De aanvulling stelt ook dat provincie Zeeland hogere uitvaarcijfers hanteert voor een drukke dag.

⁸ Gelet op de strijdigheid met de Flora- en faunawet (Artikel 11, verbod op vernielen van nesten).

- De Commissie merkt op dat er discussie mogelijk is over het te hanteren uitvaarpercentage, maar dat dit nauwelijks invloed heeft op de natuur⁹. De effectbeschrijving in het aanvullend MER en de aanvulling daarop is voldoende.

2.3 Beheer Natuureiland

De rijksoverheid zal waarschijnlijk in 2009 beslissen of het Zoommeer wordt verzilt. Indien voor verzilting wordt gekozen, ligt het niet voor de hand om het natuureiland als moerasediland in te richten. Daarentegen zijn er wel kansen voor de ontwikkeling van pionierssoorten van het estuariene milieu (bontbek en strandplevier, kluut, visdief, dwergstern)¹⁰. De pionierssituatie kan gefixeerd worden door gebruik van schraal zand en schelpenbanken¹¹.

- De Commissie adviseert om de besluitvorming over de verzilting af te wachten voordat een definitief besluit wordt genomen over de inrichting van het natuureiland.

2.4 Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Uit het aanvullend MER komt naar voren dat 2 hectare van de EHS verdwijnt. Gesteld wordt dat er elders moeras wordt gecreëerd, waardoor deze afname van oppervlakte EHS gebied wordt gecompenseerd. Het is voor de Commissie onduidelijk of deze compensatie voldoet aan de regels die gelden voor compensatie van aantasting van EHS.

- De Commissie adviseert om voorafgaande aan de besluitvorming over het bestemmingsplan de compensatie in het kader van de EHS te waarborgen.

2.5 Luchtkwaliteit

De effectbeschrijving in het MER sluit aan bij het detailniveau van het bestemmingsplan. Op basis van de informatie in het MER kan geconcludeerd worden dat de luchtkwaliteit in het plangebied kan voldoen aan de normen. De luchtkwaliteit op een specifieke locatie zal afhangen van de bedrijven die zich op het industrieterrein Noordland gaan vestigen. Bij de vergunningverlening voor bedrijven zal in detail moeten worden ingegaan op de emissies van het betreffende bedrijf en de mitigerende maatregelen die eventueel genomen moeten worden.

⁹ Het aantal boten dat gebruik maakt van een vaargeul is slechts in zeer beperkte mate van belang voor het beschrijven van de effecten van verstoring.

¹⁰ Zie ook zienswijze IVN Groene Zoom.

¹¹ Zie voor meer suggesties o.a. het Actieplan Dwergstern van Vogelbescherming Nederland (1993) en de Nota Soortenbeleid van de Provincie Zeeland (2001).

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: College van burgemeester en wethouders van Bergen op Zoom

Bevoegd gezag: gemeenteraad van Bergen op Zoom

Besluit: partiele herziening bestemmingsplan

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C04.1

Activiteit: realisatie van een buitenhaven, industriegebied, natuureiland en een vaargeul

Betrokken documenten:

- Aanvullend milieueffectrapport Theodorus haven, Noordland
- Ontwerp bestemmingsplan "Theodorus haven/Noordland, 1^e herziening"
- Aanvullende notitie d.d. 10 december 2008
- Aanvullend memo d.d. 15 december 2008
- Aanvullende notitie d.d. 18 februari 2009

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumomstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in: de Bergen op Zoomse Bode, 26 augustus 2007

advies aanvraag: 27 augustus 2007

advies over de reikwijdte en het detailniveau van het aanvullend milieueffectrapport Theodorus haven/Noordland uitgebracht: 1 oktober 2007

kennisgeving MER in de Staatscourant van: 17 oktober 2008

aanvraag toetsingsadvies: 16 oktober 2008

brief van bevoegd gezag: 4 februari 2009 akkoord uitstel adviestermijn

ter inzage legging MER: 20 oktober tot en met 1 december 2008

toetsingsadvies uitgebracht: 23 maart 2009

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de (vooraf) gestelde eisen. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de eventuele tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij de besluitvorming. Is dat naar haar mening niet het geval dan signaleert de Commissie dat er sprake is van een zogenoemde 'essentiële tekortkoming'. De Commissie adviseert dan dat die informatie alsnog beschikbaar komt, alvorens het besluit wordt genomen. Overige tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. I.G.M. de Bondt (werkgroepsecretaris)

ir. C. van der Giessen

ir. K.A.A. van der Spek

ing. R.L. Vogel

dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. IVN Groene Zoom, mede namens de Brabantse Milieufederatie en milieuvereniging Benegora, Bergen op Zoom

Toetsingsadvies over het aanvullend milieueffectrapport Theodorushaven/Noordland en de aanvulling daarop

Het bestemmingsplan Theodorushaven-Noordland omvat het bestaande industrieterrein Theodorushaven, het deels nog te ontwikkelen industrieterrein Noordland, een nieuwe buitenhaven en grote delen van het Zoommeer. Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant hebben voor een deel van het bestemmingsplan goedkeuring onthouden. Om Noordland volledig te kunnen ontwikkelen en de buitenhaven te kunnen realiseren heeft de gemeente een partiële herziening van het bestemmingsplan Theodorushaven-Noordland opgesteld.

ISBN: 978-90-421-2576-6

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

